

Wassenaarseweg 56
Postbus 2215
2301 CE Leiden

www.tno.nl

T 071 518 18 18
F 071 518 19 20

TNO-rapport

KvL/JPB 2005.199

Make me move!

**Het ontwerpen van een stimulerende omgeving die
kinderen uitnodigt om spontaan te bewegen:
het vooronderzoek**

Datum	september 2005
Auteur(s)	K. van Overbeek S.I. de Vries M.W.A. Jongert M. Hopman-Rock
Aantal pagina's	37
Aantal bijlagen	1
Opdrachtgever	Stichting Looscofonds TNO
Projectnaam	Make me Move!
Projectnummer	011.75171/01.01

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, foto-kopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande toestemming van TNO.

Indien dit rapport in opdracht werd uitgebracht, wordt voor de rechten en verplichtingen van opdrachtgever en opdrachtnemer verwezen naar de Algemene Voorwaarden voor onderzoeksopdrachten aan TNO, dan wel de betreffende terzake tussen de partijen gesloten overeenkomst.

Het ter inzage geven van het TNO-rapport aan direct belang-hebbenden is toegestaan.

© 2005 TNO

Samenvatting

Stadskinderen worden in toenemende mate beperkt in hun mogelijkheden om lichamelijk actief te zijn. Bij stedelijke ontwikkelingen trekken kinderen vaak aan het kortste eind; aan het realiseren van kantoren, huizen, wegen en parkeerplaatsen wordt vaak meer prioriteit gegeven dan aan de realisatie van speel- en beweegruiimte voor kinderen. Door de toenemende verdichting van de Nederlandse stadswijken verdwijnen speelterreinen, sportfaciliteiten, parken en ander groen uit de wijk en/ of worden naar de rand van de wijk of stad verplaatst.

Dit blijft niet zonder gevolgen. Uit een recent TNO-onderzoek onder 1228 kinderen uit tien Nederlandse stadswijken is gebleken dat de prevalentie van overgewicht en obesitas in deze wijken een stuk hoger ligt dan de landelijke prevalentie. Een op de drie kinderen uit het onderzoek was te dik ten opzichte van een op de zeven landelijk. Ook met het beweeggedrag van de kinderen uit deze stadswijken was het dramatisch gesteld. Slechts drie procent van de kinderen voldeed aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen.

Het is belangrijk stadskinderen te stimuleren meer te bewegen. Een van de manieren waarop dat gedaan kan worden, is door de omgeving dusdanig in te richten dat kinderen uitgenodigd worden om spontaan te gaan bewegen.

Het doel van het huidige project was dan ook het transformeren van een alledaagse buitenlocatie tot een interactieve ruimte die kinderen uitnodigt om te gaan bewegen. Het project is mogelijk gemaakt door de Stichting Looscofonds TNO.

In dit rapport is het vooronderzoek beschreven. Er is een probleemanalyse uitgevoerd, de doelgroep is in kaart gebracht en er is een plan van eisen opgesteld voor een speeltoestel dat kinderen uitnodigt om spontaan te gaan bewegen. Zo hebben kinderen van 0-6 jaar andere wensen en behoeften dan 6-12 jarigen. Er is ook een verschil tussen jongens en meisjes. Bij het ontwerpen van een speeltoestel dient tevens rekening te worden gehouden met eisen aan de afwerking, onderhoud, afmeting, beschutting, gebruikskwaliteit, veiligheid, hygiëne, technische voorwaarden en wet- en regelgeving.

Voorwoord

Kinderen bewegen te weinig en hebben in toenemende mate last van overgewicht. Dit vormt een ernstige bedreiging voor de volksgezondheid. De laatste decennia is er steeds minder ruimte gekomen voor kinderen om buiten te spelen. Dichte bebouwing en druk verkeer beperken de speelruimte van kinderen in de grote steden.

Genoemde ontwikkelingen hebben er toe bijgedragen dat TNO Kwaliteit van Leven, sector Bewegen & Gezondheid op zoek is gegaan naar mogelijkheden om kinderen in steden meer te laten bewegen. Het project “make me move!” is hieruit voortgekomen. Dit project is mogelijk gemaakt door financiële steun van de Stichting Looscofonds TNO.

De Stichting Looscofonds bestaat uit 2 fondsen, namelijk het Looscofonds TNO en het Looscofonds AMB (algemeen belang). Beide fondsen zijn in 1983 opgericht door de heer Frits Loos destijds mededirecteur van de GL Loos en Co's fabrieken. De naam Looscofonds is gekozen om de gedachte aan Loosco-medewerkers hoog te houden

De Stichting Looscofonds TNO heeft tot doel het bevorderen van toegepast wetenschappelijk onderzoek in het belang van de wetenschap.

In het kader van het project “make me move!” zal een concept ontwerp gemaakt worden van een speeltoestel dat kinderen uitnodigt om spontaan te gaan bewegen. Het speeltoestel moet gebruikt kunnen worden door kinderen die woonachtig zijn in grote steden.

Het voorliggende rapport is het verslag van het vooronderzoek dat in het kader van dit project is uitgevoerd.

Wij hopen dat dit project bijdraagt aan het verbeteren van de kwaliteit van de buitenruimte ter stimulering van het beweggedrag van kinderen, zodat zelfs kinderen die in grote steden wonen weer meer mogelijkheden krijgen om spontaan te bewegen.

De auteurs:

Drs. Kerstin van Overbeek (onderzoeker, bewegingswetenschapper, ergotherapeut)

Drs. Sanne de Vries (onderzoeker, bewegingswetenschapper)

Drs. Tinus Jongert (projectleider, bewegingswetenschapper, inspanningsfysioloog)

Dr. Marijke Hopman-Rock (hoofd Bewegen en Gezondheid, bioloog, psycholoog, epidemioloog)

Inhoudsopgave

1	Inleiding.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
1.1	Aanleiding	5
1.2	Huidig onderzoek	5
1.3	Leeswijzer	7
2	Probleemanalyse.....	8
2.1	Overgewicht bij kinderen	8
2.2	Gezondheidseffecten van lichamelijke activiteit bij de jeugd	10
2.3	De rol van de fysieke omgeving in de lichamelijke (in)activiteit van kinderen	12
2.3.1	Lichamelijke activiteit in grote steden	12
2.3.2	Belemmerende en bevorderende factoren in de fysieke omgeving	12
3	De doelgroep	24
3.1	Doelgroep	24
3.2	Lichamelijke (in)activiteit van de doelgroep.....	25
3.3	Populaire beweegvormen en interesses van de doelgroep.....	28
4	Plan van eisen speeltoestel	31
4.1	Doelgroep	31
4.2	Uitgangspunten.....	32
4.2.1	Activiteiten	33
4.2.2	Specifieke eisen.....	33
4.2.3	Wensen ten aanzien van sfeer en uitstraling.....	34
4.3	Wet- en regelgeving	35
5	Referenties.....	36

Bijlage(n)

A Wet- en regelgeving over de (her)inrichting van stadswijken en speelruimtes

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Kinderen bewegen tegenwoordig vaak te weinig. Hoewel kinderen van nature graag spelen en bewegen bieden de woonomstandigheden en leefgewoonten doorgaans te weinig mogelijkheden om te (gaan) bewegen.

Veel kinderen hebben ongezonde leefgewoonten, zij zitten relatief lang achter de computer en voor de televisie. Ook de directe woonomgeving, die erg belangrijk is voor het beweeggedrag van kinderen, nodigt kinderen vaak niet uit om te gaan bewegen. De dichte bebouwing en het drukke verkeer in steden bieden weinig ruimte en gelegenheid om veilig buiten te spelen.

Uit gezondheidsoverwegingen zouden kinderen dagelijks minimaal een uur aan tenminste matig intensieve lichaamsbeweging moeten doen (Kemper et al., 2000). Helaas halen de meeste kinderen in Nederland dit momenteel niet (De Vries et al., 2005; Zeijl et al., 2005).

Behalve dat te weinig bewegen slecht is voor de gezondheid draagt het ook bij aan de ontwikkeling van overgewicht. Gebrek aan voldoende lichaamsbeweging wordt gezien als de belangrijkste oorzaak van overgewicht.

1.2 Huidig onderzoek

Doel van het onderzoek

In dit project wordt voor kinderen (op de basisschool) die in grote steden wonen en naar school gaan een stimulerende omgeving ontworpen die hen uitnodigt om spontaan te gaan bewegen.

Het ontwerp van deze omgeving wordt gebaseerd op kennis over de vereiste hoeveelheid lichaamsbeweging en gedragsverandering en wordt aangepast aan de interesses van de huidige generatie kinderen die opgroeien met multimedia (computers, televisie, DVD, mobiele telefoon). Het uiteindelijke ontwerp moet leiden tot een prototype van een modern speeltoestel dat uitnodigt om te gaan bewegen.

Doelgroep

Het project richt zich op kinderen die in grote steden wonen en naar de basisschool gaan.

Doelstelling

Wat kinderen in hun vrije tijd doen, wordt voor een groot deel bepaald door hun omgeving. Kinderen kunnen bijvoorbeeld uitgedaagd worden om te gaan bewegen door vrienden of hun hond. Terwijl de aanwezigheid van een spannend boek of kaartspel kinderen er juist van kunnen weerhouden om te gaan bewegen.

Ook technologische producten kunnen de omgeving van kinderen beïnvloeden en hiermee ook hun (beweeg)gedrag. Kinderen zijn nieuwsgierig van aard en worden hierdoor vaak aangetrokken tot computers en televisie die een breed scala van mogelijkheden bieden. Kinderen kunnen deze virtuele wereld echter niet *fysiek* betreden. Veel ouders zullen onderkennen dat televisie en computers kinderen eerder immobiliseren.

Het wordt dan ook steeds duidelijker dat de technologische ontwikkelingen hebben bijgedragen aan de lichamelijke inactiviteit van de bevolking waardoor de gezondheid

negatief wordt beïnvloed. Zo komen overgewicht en obesitas steeds meer voor in welvarende en technologisch ontwikkelde landen. Een verontrustende trend gezien de voorspellende waarde van overgewicht op jeugdige leeftijd voor gezondheidsproblemen op volwassen leeftijd.

In het project Make me move! wordt de technologie aangewend om kinderen juist te stimuleren om te gaan bewegen.

Het project heeft dan ook als doel:

Een alledaagse buitenlocatie te transformeren tot een interactieve ruimte die kinderen uitnodigt om te gaan bewegen.

Hiermee hoopt het project Make me move! zijn steentje bij te dragen aan de strijd tegen overgewicht.

Fasering

Hieronder staat de fasering van het project Make me move! beschreven.

Fase 1: vooronderzoek

- Het uitvoeren van een probleemanalyse;
- Het beschrijven van de belangrijkste belemmerende factoren om te gaan bewegen;
- Het inventariseren van de meest populaire beweegvormen en interesses onder de doelgroep;
- Het opstellen van een plan van eisen voor een speeltoestel dat kinderen uitnodigt om spontaan te gaan bewegen.

Fase 2: ontwikkeling conceptontwerp

- Het ontwerpen van een concept speeltoestel waarmee kinderen spontaan gaan bewegen.

Fase 3: evaluatie conceptontwerp

- Het evalueren van het concept speeltoestel.

Dit rapport is het eindproduct van de eerste fase van het project; het vooronderzoek.

1.3 Leeswijzer

Hoofdstuk twee omvat de probleemanalyse. Er komen in dit hoofdstuk diverse aspecten aan bod waaronder de relatie tussen bewegingsarmoede en overgewicht, de positieve effecten van bewegen op de gezondheid en de invloed van fysieke omgevingsfactoren op het beweeggedrag. In hoofdstuk drie worden kenmerken van de doelgroep beschreven, waaronder het vóórkomen van overgewicht, de mate van lichamelijke (in)activiteit en populaire beweegvormen onder de doelgroep. In hoofdstuk vier wordt op basis van de informatie uit hoofdstuk één tot en met drie een plan van eisen voor het te ontwerpen speeltoestel gepresenteerd.

2 Probleemanalyse

In dit hoofdstuk wordt allereerst ingegaan op het vóórkomen van overgewicht en bewegingsarmoede bij kinderen in Nederland. Vervolgens worden de gezondheidseffecten van bewegen bij de jeugd besproken (§2.2). In §2.3 komt de relatie tussen de fysieke omgeving en bewegen aan bod. In §2.4 en §2.5 worden achtereenvolgens de meest relevante resultaten van twee recente TNO-onderzoeken ('Wijk en Jeugd' en 'Bewegingsvriendelijke wijken voor kinderen') besproken.

2.1 Overgewicht bij kinderen

Wereldwijd heeft de prevalentie van overgewicht en obesitas epidemische vormen aangenomen (Gezondheidsraad, 2003; Moore et al., 2003). Het betreft hier niet alleen volwassenen, maar ook kinderen, zo is gebleken uit recent internationaal en nationaal onderzoek (Hirasing et al., 2001; Reilly et al., 2004; De Wilde et al., 2003). Ook in Nederland is er sprake van een groei van het aantal kinderen met overgewicht (Wit, 1998). In twintig jaar tijd is het aantal kinderen tussen de 5 en 11 jaar met overgewicht gestegen van 4 naar 10 procent en is het aantal kinderen met obesitas verachtvoudigd (Janssen, 2002; Voedingscentrum, 2002). Deze toename kan worden verklaard door zowel een toenemend aanbod aan energierijke voedingsstoffen als een toenemende lichamelijk inactieve leefstijl, onder andere vanwege passieve vrijetijdsbesteding zoals televisiekijken en computeren (Wit, 1998). Tevens bestaat de indruk dat er de laatste jaren steeds minder buiten wordt gespeeld en dat kinderen steeds vaker met de auto naar school worden gebracht (Tudor-Locke et al., 2003).

Deze tendens wordt bevestigd door een recent TNO-onderzoek onder 1228 kinderen uit groep 3 t/m 7 van twintig basisscholen uit het reguliere basisonderwijs in tien stadswijken in Amersfoort, Haarlem, Hengelo, Rotterdam, Schiedam en Vlaardingen (De Vries et al., 2005).

In Tabel 2.1 wordt de prevalentie van (ernstig) ondergewicht, normaal gewicht en (ernstig) overgewicht onder deze kinderen weergegeven (De Vries et al., 2005).

Tabel 2.1 Percentage stadskinderen met (ernstig) ondergewicht, normaal gewicht, overgewicht en obesitas (De Vries et al., 2005).

	Jongens	Meisjes	Totaal
6 jaar			
ernstig ondergewicht	2	3	3
ondergewicht	4	3	4
normaal gewicht	64	67	66
overgewicht	21	20	21
obesitas	8	7	8
7 jaar			
ernstig ondergewicht	1	1	1
ondergewicht	8	5	6
normaal gewicht	63	59	61
overgewicht	17	24	21
obesitas	12	12	12
8 jaar			
ernstig ondergewicht	1	2	1
ondergewicht	2	3	2
normaal gewicht	66	67	66
overgewicht	20	19	20
obesitas	13	9	11
9 jaar			
ernstig ondergewicht	1	0	1
ondergewicht	4	1	3
normaal gewicht	66	58	63
overgewicht	20	31	25
obesitas	8	10	9
10 jaar			
ernstig ondergewicht	0	0	0
ondergewicht	2	4	3
normaal gewicht	76	64	70
overgewicht	20	24	22
obesitas	2	8	5
11 jaar			
ernstig ondergewicht	0	0	0
ondergewicht	0	0	0
normaal gewicht	75	57	65
overgewicht	13	29	22
obesitas	13	14	14
Totaal			
ernstig ondergewicht	1	1	1
ondergewicht	4	3	3
normaal gewicht	67	63	65
overgewicht	19	24	22
obesitas	9	9	9

In Tabel 2.1 zien we dat in dit onderzoek zelfs 31% van de kinderen te dik is (overgewicht of obesitas), waarbij geldt dat over het algemeen meer meisjes dan jongens te dik zijn. Zo is in de totale leeftijddrange van 6 t/m 11 jaar 33% van de meisjes en 28% van de jongens te dik, met uitschieters naar boven van 43% van de 11-jarige meisjes, 40% van de 9-jarige meisjes en 33% van de 8-jarige jongens.

De gevonden prevalentie cijfers in dit onderzoek liggen ver boven het landelijke gemiddelde. De meest recente landelijke Monitor Overgewicht G30 (2005), waarbij 11 van de 30 GGD instellingen gegevens hebben aangeleverd, laten zien dat het landelijke gemiddelde voor jongens van 6-11 jaar op 14% ligt (t.o.v. 28% in het onderzoek van De Vries et al., 2005) en 17% voor meisjes van 6-11 jaar (t.o.v. 33% in het onderzoek van De Vries et al., 2005) (Van den Hurk & Hirasing, 2005).

Ook de prevalentie van obesitas die is gevonden in het onderzoek onder 1228 stadskinderen is alarmerend: gemiddeld is 9% van de kinderen van 6 t/m 11 jaar obese. Obesitas lijkt onder jongens net zo vaak voor te komen als onder meisjes. Er zijn dan ook geen significante verschillen gevonden tussen de twee groepen.

In 1980 lag het landelijke percentage voor obesitas nog op 0% en in 1997 op 1-2%. De landelijke prevalentie van obesitas ligt op dit moment op 3% (t.o.v. 9% in het onderzoek van De Vries et al., 2005), voor zowel jongens als meisjes (Van den Hurk & Hirasing, 2005).

2.2 Gezondheidseffecten van lichamelijke activiteit bij de jeugd

Hoewel de wetenschappelijke onderbouwing van gezondheidseffecten van lichamelijke activiteit van kinderen en adolescenten nog enigszins achterblijft bij die van volwassenen, kan op basis van de literatuurstudie van Stiggelbout et al. (1998) geconcludeerd worden dat het stimuleren van een lichamenlijk actieve leefstijl van de jeugd zowel vanuit gezondheidskundig als sociaal-maatschappelijk perspectief gewenst is.

In Tabel 2.2 wordt een overzicht gegeven van de gezondheidseffecten van lichamelijke activiteit bij de jeugd (Stiggelbout et al., 1998).

Tabel 2.2 Effect van lichamelijke activiteit op diverse determinanten van gezondheid en ontwikkeling bij jeugd (Stiggelbout et al., 1998).

Parameter	Effect
Lichaamsgewicht	+++
Botdichtheid	+++
LDL-cholesterol ratio	+
HDL-cholesterol ratio	+
Psychosociaal welbevinden	+
Gemoedstoestand	+
Zelfredzaamheid	+
Zelfvertrouwen	+
Zelfwaarde	+
Verbaal begrip	+
Constructie-inzicht	+
Communicatie	+
Perceptie	+

+++ bewijskracht voor positief effect is overtuigend

++ sterke aanwijzingen voor positief effect

+ aanwijzingen voor positief effect

Voldoende beweging tijdens de jeugd heeft zowel op korte als lange termijn een positief effect op het lichamelijk, psychisch en sociaal welzijn. Er is overtuigend bewijs dat bewegen een positief effect heeft op het lichaamsgewicht (ACSM, 2000; Gezondheidsraad, 2003; Moore et al., 2003; Mulder et al., 1999). Ook is er voldoende bewijs voor positieve effecten van gewichtsdragende lichamelijke activiteit tijdens de groeiperiode en de daaraan gerelateerde vermindering van het risico van het ontstaan van osteoporose op middelbare en oudere leeftijd (ACSM, 2000; Mulder et al., 1999). Het kan daarnaast het cardiovasculaire risicoprofiel verbeteren, de kans op diabetes mellitus type 2 en kanker verlagen, de lichamelijke conditie verhogen, het zelfvertrouwen verhogen, gevoelens van angst, depressie en stress verlagen en sportparticipatie in de toekomst bevorderen (ACSM, 2000; Biddle et al., 1998; Biddle et al., 2004). Voldoende bewegingservaring tijdens de jeugd is tevens van groot belang voor de ontwikkeling van basisvaardigheden van kinderen, zoals verbaal begrip, ruimtelijk inzicht en vaardigheden als samenwerken, delen, geven en nemen, winnen en verliezen, etc. (Biddle et al., 1998).

Bewegen is niet alleen van invloed op het lichamelijk, psychisch en sociaal welzijn van kinderen, het heeft ook sociale gevolgen voor de wijk waarin de kinderen wonen (Leyden, 2003; NUSO, 1998). Wanneer kinderen in de wijk kunnen buitenspelen, zijn er meer sociale contacten tussen buurtgenoten. Dit geldt niet alleen voor de kinderen zelf, maar ook voor de ouders. Kinderen die in een wijk wonen met voldoende speelgelegenheden zijn bovendien minder agressief dan kinderen die in een wijk wonen met minder speelgelegenheden. Buiten spelen heeft tevens effect op het voorkomen van vandalisme en andere kleine criminaliteit (NUSO, 1998).

2.3 De rol van de fysieke omgeving in de lichamelijke (in)activiteit van kinderen

2.3.1 *Lichamelijke activiteit in grote steden*

Kinderen die in grote steden wonen en naar school gaan, worden in toenemende mate beperkt in hun mogelijkheden om lichamelijk actief te zijn. Bij stedelijke ontwikkelingen trekken kinderen vaak aan het kortste eind; aan het realiseren van kantoren, huizen, wegen en parkeerplaatsen wordt vaak meer prioriteit gegeven dan aan de realisatie van speelterreinen. Door de toenemende verdichting van de Nederlandse wijken, zien we dat speelterreinen, sportfaciliteiten, parken en ander groen uit de wijk verdwijnen en/ of naar de rand van de wijk of stad worden verplaatst. Dit heeft naast een direct negatief effect op de lichamelijke activiteit van kinderen, ook een indirect negatief effect: het autogebruik naar deze faciliteiten neemt toe ten koste van het wandelen en fietsen (Wendel-Vos et al., 2002).

Uit Amerikaanse onderzoeken is gebleken dat omgevingsfactoren belangrijke significante determinanten zijn van de lichamelijke (in)activiteit van kinderen (Pate, 1997). Lichamelijke activiteit van kinderen hangt samen met de aanwezigheid van sportfaciliteiten en speelterreinen rondom scholen (Gordon-Larsen et al., 2000; Sallis et al., 2001). Hoe meer deze voorzieningen aanwezig zijn, hoe meer kinderen bewegen. Het was tot voor kort niet duidelijk of de in de Verenigde Staten gevonden samenhang tussen omgevingsfactoren en lichamelijke (in)activiteit van kinderen ook in Nederland geldt. Nederland heeft immers een andere infrastructuur dan de Verenigde Staten.

2.3.2 *Belemmerende en bevorderende factoren in de fysieke omgeving*

Recent is door TNO Kwaliteit van Leven (TNO KvL) onderzocht of de samenhang tussen kenmerken van de gebouwde omgeving en lichamelijke activiteit van de jeugd, zoals gevonden in de Verenigde Staten, ook in Nederland geldt. Op basis van een literatuuronderzoek, focusgroep interviews en diepte-interviews met personen van verschillende organisaties¹ is een inventarisatie gemaakt van belemmerende en bevorderende factoren (De Vries et al., 2005; Boer et al., 2005).

2.3.2.1 *Belemmerende en bevorderende factoren volgens kinderen*

Eind 2004 zijn er vijf focusgroep interviews² gehouden met kinderen uit groep drie tot en met zeven (n=50) om een beter beeld te krijgen van omgevingsdeterminanten die bij kinderen uit Nederlandse stadswijken een rol zouden kunnen spelen in de mate van lichamelijke activiteit.

De focusgroep interviews vonden plaats op basisscholen in Haarlem, Amersfoort, Rotterdam, Schiedam en Hengelo. Hieronder wordt een overzicht gegeven van de samenstelling van de focusgroepen per stad (Tabel 2.3).

¹ OBB Ingenieursbureau, 3VO (Verenigd Verkeer Veiligheid Organisatie), Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu (VROM), gemeente Soest, GGD Rotterdam en omstreken en Ruimte voor de Jeugd.

² Een focusgroep interview is een kwalitatieve onderzoeksmethode waarbij inzicht wordt verworven in de opvattingen, attitudes, meningen, ervaringen en gevoelens van personen over een bepaald onderwerp (Assema et al., 1992).

Tabel 2.3 Samenstelling van de focusgroepen per stad.

	Haarlem	Amersfoort	Rotterdam	Schiedam	Hengelo
Geslacht	4 jongens, 8 meisjes	5 jongens, 5 meisjes	2 jongens, 8 meisjes	3 jongens, 5 meisjes	5 jongens, 5 meisjes
Leeftijd	6-11 jaar	6-10 jaar	6-11 jaar	6-10 jaar	6-11 jaar
Groep	3 t/m 7	3 t/m 7	3 t/m 7	3, 4, 5 en 7	3 t/m 7

De focusgroep interviews zijn gehouden in groepen van 8-12 kinderen onder leiding van een ervaren gespreksleider en een assistent. De interviews vonden onder schooltijd op de school plaats.

Tijdens deze interviews is vooral ingegaan op *belemmerende factoren* met betrekking tot bewegen. De volgende vragen zijn in dit verband gesteld:

- Als je mocht kiezen, wat zou je in de wijk willen bouwen? Wat zou je willen veranderen?
- Waar heb je last van tijdens het buitenspelen, sporten, fietsen of lopen?
- Zijn er plekken waar je niet mag spelen? Waarom niet?

Bevorderende factoren zijn impliciet ook aan de orde geweest in de discussie die op gang kwam naar aanleiding van de volgende vragen:

- Wat doen jullie in de pauze?
- Wat doen jullie na schooltijd?

Foto 2.1 Focusgroep interview in Amersfoort.

De meest genoemde factoren die kinderen uitnodigen om te gaan bewegen in de wijk of hen hiervan juist weerhouden worden hieronder in hun eigen woorden in willekeurige volgorde weergegeven.

Belemmerende factoren:

- Verkeersveiligheid:
 - Druk verkeer
 - Geparkeerde auto's
 - Spoorlijn

- Sociale veiligheid:
 - Andere kinderen
 - Vriendjes die flauw doen
 - Oudere kinderen die je wegpesten
 - Vervelende hangjongeren
 - Donker ('ik mag buiten spelen totdat het donker wordt')
 - Vreemde mannen

Citaat: *'mijn opa en oma zijn heel erg bezorgd. Ik mag van hun de straat niet uit, maar wel van mijn moeder'*

- Gebrek aan speelplaatsen:
 - Grote afstand tot de speelplek
 - Gebrek aan speelplaatsen voor oudere kinderen
- Weersomstandigheden:
 - Slecht weer (regen, koud)
- Overige factoren:
 - Doornstruiken, prikkelbosjes, brandnetels
 - Spijkers en andere scherpe dingen
 - Ongelijke stoeptegels
 - Hekken
 - Kuilen in het grasveld
 - Honden
 - Hondenpoep

Citaat: *'buitenspelen is echt niet leuk hoor, met al die hondendoep die overal ligt'*

Bevorderende factoren

- Speelplekken:
 - Bomen om in te klimmen
 - Boomhutten
 - Klimrekken vlakbij huis
 - Meer klimattributen
 - Een grote apenkooi met klimtoestellen
 - Een trainingskamp met hindernisbanen
 - Een hele grote speeltuin met klimrekken en tunnels
 - Meer speeltuinen met bijvoorbeeld een hoge glijbaan
 - Een achtbaan (dingen van de kermis)
 - Een pretpark
 - Een gratis spelletjespark
 - Een skatebaan in de buurt
 - Een trampoline
 - Een zandbak
 - Een panna knock-out kooi³

³ Panna is een vorm van straatvoetbal waarbij voetbaltrucjes en mooie acties centraal staan en niet zozeer het scoren van doelpunten. Het wordt gespeeld in een voetbalkooi.

- Een binnenzwembad met glijbanen
- Een groot (overdekt) voetbalveld
- Kunstgrasvoetbalveld
- Een basketbalvereniging
- Tafeltennistafels op het schoolplein
- Baskets op het schoolplein

Citaat: *'ik wil graag een zwembad met een glijbaan, een bubbelbad, een buitenbad en een wildwaterbaan!'*

Als favoriete speelplekken noemden de kinderen: pleintjes waarop een wip en schommels staan, de achtertuin, rond het huis, in de buurt, rond de vijver, het bos, een veldje, een stenen pleintje, een 'hutten-maak-plek' en de kinderboerderij.

Naast de aanwezigheid van sport- en beweegfaciliteiten in de wijk en gunstige weersomstandigheden zou het buitenspelen volgens de kinderen en ouders aangenamer zijn als onderstaande maatregelen worden getroffen:

- Het controleren van de snelheid van auto's;
- Het wegsturen van vervelende hangjongeren;
- Het verbeteren van wegen en de veiligheid;
- Het verbeteren van de bereikbaarheid van veldjes (niet eerst een drukke weg hoeven oversteken).

De bevorderende en belemmerende factoren die uit het literatuuronderzoek, de focusgroep interviews en diepte-interviews naar voren zijn gekomen, zijn onder te verdelen in een aantal thema's.

- sociale veiligheid;
- verkeersveiligheid;
- recreatie en groenvoorzieningen;
- bereikbaarheid voorzieningen;
- gebouwde omgeving;
- openbare (speel)ruimte.

Deze factoren worden één voor één besproken.

2.3.2.2 *Sociale veiligheid*

Problemen

Toenemende gevoelens van onveiligheid hebben ertoe geleid dat de bewegingsvrijheid van kinderen tegenwoordig meer beperkt is dan vroeger. Er wordt minder buiten gespeeld, vooral in buurten met meervoudige problematiek, zoals weinig ruimte, anonimiteit, criminaliteit en krappe huisvesting (Karsten et al., 2001). Vervuiling op straat speelt ook een grote rol bij het al dan niet buiten spelen van kinderen (kinderen rapen alles op wat er interessant uitziet) (Bogaard et al., 2000). Ook door drugsoverlast en hangjongeren laat de sociale veiligheid vaak te wensen over. Tevens kunnen gebrek aan onderhoud, lawaai en verkeersoverlast de gevoelens van onveiligheid versterken (Ruimte voor de Jeugd, 2005). Al deze factoren zorgen er voor dat ouders bezorgd zijn om de veiligheid van hun kinderen wanneer zij hen vrij buiten laten spelen (Bogaard et al., 2000).

Oplossingen

Om de sociale veiligheid te verbeteren is aan te bevelen:

- ouders te informeren hoe zij hun kinderen kunnen leren omgaan met gevaarlijke situaties en/ of voorwerpen, zoals drugsnaalden, in de wijk;
- ‘onveilige’ plekken in de wijk levendiger te maken door meer straatverlichting te plaatsen op donkere plekken of door voorzieningen, zoals een kiosk, neer te zetten;
- de wijk schoon te maken en te houden;
- formele en informele speelplekken overzichtelijker te maken door gras en struiken niet te hoog te laten groeien en te voorkomen dat de speelplaats (te) afgelegen ligt;
- de speelruimte te voorzien van een omheining of deze onder toezicht van een stadswacht te stellen.

2.3.2.3 *Verkeersveiligheid*

Problemen

Het verkeer is in de loop der jaren drukker en ingewikkelder geworden en het autobezit is gestegen (Karsten et al., 2001). Hierdoor gaan kinderen minder snel zelfstandig naar school (Timperio et al., 2004).

Ook door de kinderen zelf wordt het verkeer als een beperkende factor voor hun spel en bewegingsvrijheid ervaren (Van der Spek & Noyon, 1993). Gevaarlijke verkeerssituaties die bewegingsarmoede bij kinderen tot gevolg kunnen hebben, zijn bijvoorbeeld te hard rijdende auto's, (verkeerd) geparkeerde auto's en onveilige oversteekplaatsen.

Oplossingen

Om de verkeersveiligheid te vergroten is het wenselijk:

- ouders te leren hoe zij om moeten gaan met de verkeersdeelname van hun kind(eren): ouders kunnen verkeerssituaties, zoals het veilig oversteken, aan hun kinderen leren, waardoor het vertrouwen in hun kinderen zal toe nemen;
- de maximale snelheid binnen de wijk te reduceren tot 30 km/ uur (30-km zones), met een beperkt aantal doorgaande 50-km wegen door (maar liefst om) de wijk;
- rotondes te plaatsen waardoor het verkeersoverzicht verbetert;
- verkeersdrempels te plaatsen als men de snelheid van het verkeer wil terugdringen;
- parkeerplaatsen schuin aan te leggen: schuin geparkeerde auto's verbeteren het zicht vanaf de stoep en vergroten de informele speelruimte van kinderen ten opzichte van in file geparkeerde auto's;
- fietspaden en trottoirs gescheiden van autowegen aan te leggen;
- tunnels voor fietsers en wandelaars te realiseren om drukke wegen te passeren;
- aparte (veiligere) oversteekplaatsen aan te leggen voor fietsers en wandelaars;
- doodlopende wegen in de wijk te creëren waardoor sluiptwegen worden tegengegaan;
- speelplekken te scheiden van de straat door een groenvoorziening, opdat kinderen niet zomaar de straat op kunnen rennen;
- een wijkagent rondom scholen te laten surveilleren.

2.3.2.4 *Recreatie en groenvoorzieningen*

Problemen

Een groene omgeving stimuleert het bewegen (Gezondheidsraad, Raad voor ruimtelijk milieu- en natuuronderzoek, 2004). In wijken waar veel groen is, bewegen kinderen meer dan in wijken waar minder groen is (De Vries et al., 2005). Kinderen in de leeftijdsgroep van zes tot en met elf jaar blijken een groene omgeving ook veel aantrekkelijker te vinden dan een gebouwde omgeving. Toch verdwijnt er steeds meer groen uit de directe leefomgeving, waardoor de mogelijkheid om in de natuur te bewegen afneemt.

Oplossingen

Om zo goed mogelijk gebruik te kunnen maken van recreatie- en groenvoorzieningen is aan te bevelen:

- voldoende recreatie- en groenvoorzieningen in de wijk aan te leggen zodat deze zich in de directe woonomgeving van het kind bevinden;
- goede verbindingen te creëren (netwerk van fiets-, wandelpaden en wegen);
- de sociale veiligheid bij deze voorzieningen te bewaken door toezicht van bijvoorbeeld een wijkcoördinator.

2.3.2.5 *Bereikbaarheid van voorzieningen*

Problemen

Ook de *toegang* en *afstand* tot faciliteiten waar kinderen kunnen bewegen en sporten is een belangrijke belemmerende of bevorderende factor (Dijkman, 2003). De lichamelijke activiteit van kinderen hangt samen met de aanwezigheid van sportfaciliteiten (Gordon-Larsen et al., 2000) en speelgelegenheden rondom scholen (Sallis et al., 2001). Daarnaast spelen kinderen het liefst dicht bij huis, wat betekent dat ook in en rondom het huis genoeg voorzieningen en ruimte aanwezig moeten zijn om te kunnen spelen (Kind & Samenleving, 2004).

Het ontbreken van voorzieningen in de directe woonomgeving heeft als gevolg dat bewoners de auto of het openbaar vervoer gebruiken om ergens anders in deze behoefte te worden voorzien (FLASH, 2004). Als in de wijk voldoende voorzieningen zoals winkels, scholen, speelplaatsen, sportfaciliteiten en recreatieve voorzieningen aanwezig zijn, wordt eerder voor de fiets gekozen waardoor kinderen meer beweging krijgen (Alleman et al., 2005). Lopen en fietsen naar school en andere bestemmingen in de omgeving van een kind zijn belangrijke bronnen van lichamelijke activiteit (Van Gils, 2000). Uit Amerikaans onderzoek is gebleken dat bestemmingen waar het meest door kinderen naar toe wordt gelopen of gefietst de school, parken, speelplaatsen, winkels en vrienden zijn. De gewoonte om ergens lopend of fietsend naartoe te gaan helpt kinderen een actieve leefstijl te ontwikkelen en te behouden, zodat ze ook later als volwassenen minder gebruik zullen maken van gemotoriseerd transport (Timperio et al., 2004).

Sporten in de woonomgeving wordt steeds moeilijker, omdat sportfaciliteiten steeds vaker worden verplaatst naar de rand van de stad. De bereikbaarheid van sportvoorzieningen bepaalt voor een belangrijk deel de vervoerswijze die mensen kiezen om zich hierheen te verplaatsen. Hierbij spelen de sociale en verkeersveiligheid wederom een rol (Wendel-Vos et al., 2002). Sportvoorzieningen die aan de rand van een wijk te vinden zijn, zijn niet altijd goed bereikbaar voor fietsers. Oorzaken hiervoor zijn het ontbreken van een goede infrastructuur of openbaar vervoer (Ministerie van VWS, 2001).

Oplossingen

Om de bereikbaarheid van voorzieningen voor fietsers en wandelaars te vergroten is aan te bevelen:

- een goed netwerk van fiets- en wandelpaden te creëren waardoor de tijdsduur naar een bestemming gemiddeld 10 minuten bedraagt;
- voldoende fietsstallingen te creëren bij voorzieningen;
- de wijk te verdichten dan wel te verdunnen: een wijk kan ‘verdicht’ worden door bepaalde voorzieningen dicht bij de bewoners te halen, zodat de verplaatsingsafstand wordt verkleind. ‘Verdunning’ van de wijk kan aan de andere kant inhouden dat er meer groenvoorzieningen worden aangelegd. Per wijk zou men moeten bekijken welke methode het meest geschikt is.

2.3.2.6 *Gebouwde omgeving**Problemen*

Niet alleen de openbare ruimte, maar ook de gebouwde omgeving dient voldoende mogelijkheden te bieden voor sport en beweging. De gebouwde omgeving is nodig om specifieke vormen van sport en beweging aan te kunnen bieden in optimaal veilige omstandigheden (verkeersveiligheid en sociale veiligheid). De gebouwde omgeving moet continuïteit bieden in het sport- en bewegingsaanbod onder wisselende weersomstandigheden (Ministerie van VWS, 2001). Mensen met kinderen die in (hoge) flatgebouwen wonen, zullen hun kinderen minder vaak buiten laten spelen dan mensen die in laagbouw wonen. Vanuit de flat is beperkt of geen toezicht aanwezig op de speelplaatsen, waardoor deze als onveilig worden beschouwd. In buurten met veel hoogbouw en weinig groen zullen mensen eerder geneigd en soms gedwongen zijn met de auto naar voorzieningen buiten de woonomgeving te gaan (Wendel-Vos et al., 2002). De gebouwde omgeving speelt ook vaak een beperkende rol in de beleving van de kinderen. In tegenstelling tot vroeger is er nu minder restruimte om te spelen. Bepaalde speelplekken rond de woning zijn soms onbruikbaar door de geparkeerde auto's (Van der Spek & Noyon, 1993).

Oplossingen

Met betrekking tot de gebouwde omgeving kunnen de volgende aanbevelingen worden gedaan met het oog op het stimuleren van bewegen:

- laagbouw heeft de voorkeur boven hoogbouw wat betreft het creëren van toezicht op speelplekken en maakt het buitenspelen toegankelijker;
- als een wijk voornamelijk uit hoogbouw bestaat is het aan te bevelen ervoor te zorgen dat speelplaatsen vanuit de hoogbouw goed te zien zijn.

2.3.2.7 *Openbare (speel)ruimte**Problemen*

Kinderen spelen steeds minder buiten. Ruimte is hierbij de bepalende factor bij het spelen en niet zozeer de aanwezigheid van speelstoestellen (Ministerie van VWS, 2003). Speelruimte betreft de ruimte die een kind fysiek gegeven wordt om te spelen, zowel op ingerichte speelplekken als in de overige openbare ruimte. Binnen de openbare ruimte kan dan ook onderscheid worden gemaakt tussen *informele* en *formele* speelruimte.

Met formele speelruimte worden de ruimte en de voorzieningen aangeduid die specifiek en exclusief zijn ingericht voor de speelfunctie (Foto 2.2).

Met informele speelruimte wordt de openbare ruimte aangeduid waar kinderen ook (veilig) kunnen spelen, zoals de straat, de stoep, het plantsoen en het water, maar waar geen speelstoestellen staan (Foto 2.3).

De laatste jaren is echter veel informele speelruimte verloren gegaan (Ministerie van VWS, 2003). Dit heeft onder andere te maken met de sterke groei van autoverkeer en de verminderde verkeersveiligheid die daarmee gepaard gaat. Zowel het rijdende verkeer als geparkeerde auto's leggen een groot ruimtebeslag op de speelruimte van kinderen. Het gevolg is dat men in steden zelden nog achtjarigen alleen ziet fietsen of lopen (Hoekstra et al., 2000) en dat de tijd die kinderen buitenspelen is gehalveerd (Ministerie van VWS, 2003).

Foto 2.2 Voorbeeld van een formele speelruimte.

Foto 2.3 Voorbeeld van een informele speelruimte.

Ook de *kwaliteit* van de openbare ruimte in de directe woonomgeving bepaalt of er wel of niet wordt gespeeld en of kinderen wel of niet andere buurtkinderen ontmoeten (Karsten et al., 2001). In dichtbebouwde stadswijken met een hoge bevolkingsdichtheid is de gebruikersdruk op de buitenruimte groot. Die druk stelt specifieke eisen aan de inrichting en het beheer van de buitenruimte, maar ook aan de sociale veiligheid (Bogaard et al., 2000).

De manier waarop kinderen gebruik maken van hun omgeving verschilt per leeftijd, geslacht en etniciteit. Kinderen tussen de zes en elf jaar maken het meest intensief gebruik van de woonomgeving (Wendel-Vos et al., 2002). Deze leeftijdsgroep heeft naast de behoefte aan speciaal ingerichte speelplekken een duidelijke behoefte aan plekken die wel gebruikt kunnen worden voor het buitenspelen, maar die daar niet nadrukkelijk voor zijn ingericht, zoals grasvelden (Stedelijk beheer Amsterdam, 1996).

Oplossingen

Kinderen moeten in de wijk gebruik kunnen maken van zowel informele als formele speelruimte. De volgende aanbevelingen kunnen hierbij worden gedaan:

Formele speelruimte

- Creëer zowel speelplekken voor jonge kinderen (bijv. wipkip, glijbaan, schommel) als voor oudere kinderen (bijv. skatebaan, voetbalveld);
- Maak schoolpleinen, sportvelden en kinderboerderijen vrij toegankelijk;
- Zorg dat er meerdere gebruiksmogelijkheden, natuurlijke elementen en spannende, veilige, intieme, beschutte en verborgen plekken aanwezig zijn in een speelplek (Andel, 1985);
- Creëer bij het ontwerp van een speelplek zoveel mogelijk ruimte door bijvoorbeeld de grenzen van een plantsoen en een speelplek in elkaar over te laten lopen.

Informele speelruimte

- Creëer brede stoepen, parkeerplaatsen aan de rand van de wijk en parkeervoorzieningen onder gebouwen;
- Laat straten dood lopen en/ of plaats verkeersdrempels waardoor nieuwe speelplekken ontstaan;
- Creëer uitlaatplaatsen voor honden en plaats uitlaatverbodsborden;
- Zorg voor variatie in de afwerking van een buitenruimte (tegels, gras of zand en natuur met struiken en bomen) en zorg ervoor dat er niet te veel speelapparaten aanwezig zijn (Hendriks, 2003).

Idealiter zou in een woonwijk één hectare bewegingsruimte (sport, spel en recreatie) per vijf hectare woningen aanwezig moeten zijn (Van der Poel, 2001). De GGD Rotterdam heeft op basis van het door hen uitgevoerd onderzoek '*Klein zijn in de grote Stad: overgewicht en normering buitenspeelruimte*' een voorstel gedaan voor de 'Rotterdamse speelruimtenorm'. Deze norm luidt als volgt:

- a) Een centrale sport- en spelplek ($>5000 \text{ m}^2$) binnen elk groot barrièreblok ($>15 \text{ ha}$);
- b) Grotere sport- en spelplekken (1000 m^2) om de 300 meter, in dichtbebouwde wijken om de 200 m;
- c) Een bespeelbare stoep (3-5 m breed) aan één straatzijde.

Het ingenieursbureau OBB (2005) streeft bij hun ontwerpen naar zoveel mogelijk speelruimte voor kinderen en heeft hiertoe normen gekwantificeerd voor zowel formele als informele speelruimte. Deze normen worden in Tabel 2.3 en Tabel 2.4 weergegeven.

Tabel 2.3 Normen informele speelruimte.

Leeftijdscategorie			
Normen	0 t/m 5 jaar	6 t/m 11 jaar	12 t/m 18 jaar
Indicator speelruimte	20 m ²	20 m ² per kind; 10 m ² voor voetballen op straat en 10 m ² voor ruiger spel	1 ontmoetings-aanleiding per 15 personen
Afstand tot woning	Aaneengesloten aansluitend aan woning	Binnen buurt, tot 400 meter overzichtelijk bereikbaar	Geen afstandsnorm, wel wenselijk in eigen sociale omgeving/buurt
Geschikt voor spelvormen als	Kind speelt zelfstandig direct bij huis; fietsje op straat, takjes zoeken, koken	Groepsspel, avontuurlijk en sport, verstoppertje/speurtocht door buurt	Ontmoeting en sport
Minimale eisen			
Verkeersdrukke	Geen auto's; doodlopend, ontsluiting voor maximaal 15 tot 20 woningen	Max. 30 km en max. 12 auto's per uur	Daar waar geen auto's rijden
Overlast	Nvt	Niet direct bij muur of raam	Niet voor de voordeur
Schoon	Geen hondenpoep, afval en onkruid beperkt	Gras of verharding zonder glas/prikstruiken	Nvt
Schaalgrootte	Geborgen, maar niet te benauwd	Grotere ruimte voor balletje trappen/doelaanleidingen	Gedekt maar toch in het zicht
Potentieel geschikte ruimten			
Tuinen	Grote eigen tuin is goud waard	Alleen indien groot	Niet geschikt
Gras	Mits droog en schoon	Geen poep, geen kuilen	Minder geschikt, mits paadje er naartoe
Bossages/ruigten	Niet geschikt	Geschikt	Minder geschikt
Stoep/hofje/plein	Mits breed/groot genoeg	Geschikt	Minder geschikt
Weg/trottoir	Vrijwel geen enkele auto, zie drukte	Mits overzichtelijk, zie drukte	Mits auto kan passeren
Winkelcentrum	Niet geschikt	Matig geschikt	Geschikt
Kraanwater	Geschikt	Nvt	Nvt
Kleine poelen	Matig geschikt	Geschikt	Nvt
Open water	Niet geschikt	Geschikt	Zwemwater

Bron: OBB Ingenieursbureau, 2005.

Tabel 2.4 Normen formele speelruimte.

	0 t/m 5 jaar	6 t/m 11 jaar	12 t/m 18 jaar
Actieradius	100 meter	300 tot 400 meter	> 1.000 meter
Niveau	Straat/blok	Buurt	Kern
Minuten lopen	2 minuten	5 minuten	15 minuten
Verzorgingsgebied	3 hectare	50 hectare	300 hectare
Aantal kinderen binnen actieradius	15 tot 30 kinderen	55 tot 70 kinderen	85 tot 100 kinderen
Oppervlakte	100 tot 500 m²	500 tot 2.000 m²	2.000 tot 6.400 m²
Voorzieningen	2 tot 3 toestellen 2 tot 3 aanleidingen	3 toestellen 4 aanleidingen	4 toestellen 4 aanleidingen
Voorbeelden van speelmogelijkheid	Zandbak Spelelement Wip Huisje Glijbaantje	Trapveld Fietscrossbaan Glijbaan Zandbak Schommel Huisje/klimtoestel Bouwspeeltuin Water	Trapveld Volleybalveld Skateboardbaan Basketbalveld Rondhangtoestel Bouwspeeltuin Water
Spelvormen	Veel variatie Veel fantasie Duidelijke grenzen Grove motoriek	Groepsbesef Toename creativiteit Grotere doelgerichtheid	Informele ontmoeting Zoekt bevestiging Sportieve krachtmeting Keuzes maken
Voorbeelden voor inrichting	Enkele toestellen Grasveldje Zandbak	Meerdere toestellen Grotere speelplek/terrein Speelveld Rommellandje Klimmen en klauteren	Speelveld Objecten/toestel meer risico Ruig terrein Beschutting

Bron: OBB Ingenieursbureau, 2005.

3 De doelgroep

In dit hoofdstuk wordt de doelgroep van het project ‘Make me move!’ omschreven. Vragen als ‘Welke kenmerken heeft de doelgroep?’ ‘Hoe actief is de doelgroep?’ en ‘Wat zijn populaire beweegvormen onder de doelgroep?’ worden beantwoord.

3.1 Doelgroep

In tabel 3.1 wordt een overzicht gegeven van het aantal kinderen dat in Nederland regulier basisonderwijs volgt, uitgesplitst naar leeftijd en geslacht.

Tabel 3.1 Leerlingen basisonderwijs naar leeftijd en geslacht ‘03/’04 (CBS, 2005).

	Totaal (x 1000)	Jongens (x 1000)	Meisjes (x 1000)
4 jaar	149,3	77,2	72,1
5 jaar	195,7	100,4	95,3
6 jaar	191,8	97,8	94,1
7 jaar	186,4	95,0	91,4
8 jaar	185,3	93,8	91,5
9 jaar	185,2	93,3	91,8
10 jaar	184,2	92,4	91,7
11 jaar	181,7	91,3	90,4
12 jaar en ouder	88,2	46,9	41,3
Totaal	1547,7	788,0	759,7

Het streven is om een prototype van het speeltoestel ‘Make me move’ te maken welke ook uitgetest wordt onder de doelgroep. Dit zal hoogstwaarschijnlijk in de gemeente Eindhoven plaatsvinden. Daarom wordt in tabel 3.2 een aantal demografische gegevens van de gemeente Eindhoven weergegeven en in tabel 3.3 het aantal basisscholen en leerlingen in deze gemeente.

Tabel 3.2 Demografische gegevens gemeente Eindhoven (CBS, 2005).

Oppervlakte in km²	
totaal	88,27
land	87,21
water	1,06
Bevolking	
totaal	206.118
% vrouwen	49,7
Bevolkingsdichtheid per km² land	2.363
Woningvoorraad	91.720
Woning dichtheid per km² land	1.052

Tabel 3.3 Leerlingen, vestigingen basisscholen en vestigingsgrootte in het basisonderwijs in Eindhoven, Noord-Brabant en Nederland in '03/'04 (CBS, 2005).

	Eindhoven	Noord-Brabant	Nederland
Leerlingen (x 1000)	16,7	231,4	1.547,7
Vestigingen basisscholen	59	923	7.163
Gemiddelde vestigingsgrootte	284	251	216

3.2 Lichamelijke (in)activiteit van de doelgroep

Om antwoord te kunnen geven op de vraag hoe actief de doelgroep is, wordt eerst ingegaan op de vraag hoe actief de doelgroep zou moeten zijn.

Totstandkoming van de Nederlandse Norm Gezond Bewegen

In 1998 is hiertoe de Nederlandse Norm Gezond Bewegen (NNGB) in het leven geroepen. De NNGB bestaat uit wetenschappelijk onderbouwde richtlijnen over de minimale hoeveelheid beweging die nodig is voor de instandhouding en verbetering van de gezondheid en fitheid van de jeugd (0-18 jaar), volwassenen (18-55 jaar) en ouderen (55 plussers). De richtlijnen zijn gebaseerd op internationaal geaccepteerde wetenschappelijke inzichten en op resultaten van consensusbijeenkomsten in Nederland. De eerste consensusbijeenkomst vond plaats in 1998, gevolgd door een tweede in 2003, waarin de houdbaarheid van de NNGB werd getoetst. De Nederlandse regering, in het bijzonder het Ministerie van VWS onderschrijft het belang van de NNGB en heeft in 2003 de intentie uitgesproken om gezond gedrag tot sociale norm te verheffen (Ministerie van VWS, 2003).

De Nederlandse Norm Gezond Bewegen voor jeugdigen (jonger dan 18 jaar)

De norm voor jeugdigen is gebaseerd op wetenschappelijke publicaties van Sallis (1994) en Biddle et al. (1998).

Volgens de Nederlandse Norm Gezond Bewegen (NNGB) dienen kinderen jonger dan 18 jaar (Kemper et al., 2000):

Minimaal 60 minuten per dag matig intensief lichamenlijk actief te zijn, waarbij de activiteiten minimaal twee maal per week gericht zijn op het verbeteren of handhaven van de lichamenlijke fitheid (kracht, lenigheid en coördinatie).

Er wordt hierbij onderscheid gemaakt tussen kinderen die normactief, semi-actief, semi-inactief en inactief zijn:

- Normactief: 7 dagen x 60 minuten / dag
- Semi-actief: 5-6 dagen x 60 minuten / dag
- Semi-inactief: 3-4 dagen x 60 minuten / dag
- Inactief: 0-2 dagen x 60 minuten / dag

Voorbeelden van matig intensieve lichamenlijke activiteiten voor jeugdigen zijn: fietsen, trap aflopen (5 MET⁴), zwemmen, hardlopen (6-7 MET), trap oplopen, rennen en allerlei spelsporten zoals basketbal, voetbal, hockey, etc. (8 MET).

⁴ De intensiteit van een lichamenlijke activiteit in termen van energieverbruik kan uitgedrukt worden in METs, waarbij 1 MET gelijk wordt gesteld aan 1 kcal per kg lichaamsgewicht per uur.

Voorbeelden van lichamelijke activiteiten ter verhoging van de lichamelijke fitheid zijn:

- roeien, wielrennen, lange afstand sporten (uithoudingsvermogen);
- turnen, vechtsporten en de technische nummers bij atletiek (spierkracht);
- yoga, turnen, taekwondo (lenigheid) en alle teamsporten en spelen (coördinatie).

Algemene aanvullende adviezen die voor alle leeftijdsgroepen gelden zijn:

- De duur en intensiteit van lichamelijke activiteit zijn inwisselbaar; bijvoorbeeld 30 minuten wandelen, kan vervangen worden door 15 minuten hardlopen en in plaats van één keer per dag 60 minuten fietsen kan men ook vier maal per dag 15 minuten fietsen.
- De beste manier om aan de NNGB te voldoen is niet uitsluitend te sporten (in clubverband) maar de lichamelijke activiteit ook te integreren in het dagelijkse leven (op de fiets naar school, dagelijks lopend boodschappen doen, de trap nemen in plaats van lift of roltrap).
- De NNGB heeft betrekking op minimale richtlijnen voor bewegen. De winst in zowel lichamelijke fitheid als gezondheid zal tot op zekere hoogte groter zijn naarmate men langer, intensiever en vaker beweegt.

Percentage kinderen dat de NNGB haalt

Hieronder worden vier tabellen weergegeven om een indruk te geven van het percentage kinderen uit het reguliere basisonderwijs dat de NNGB haalt en aan sport doet.

Tabel 3.4 Percentage kinderen uit het reguliere basisonderwijs dat de NNGB haalt

	% inactief	% semi-inactief	% semi-actief	% normactief
8-12 jaar	21	33	26	20

Bron: Zeijl et al., 2005; zelfgerapporteerde data.

Uit bovenstaande tabel blijkt dat slechts 20% van de 8-12 jarigen uit het basisonderwijs voldoet aan de NNGB. Een kwart (26%) is 5 of 6 dagen per week minimaal een uur in beweging en iets meer dan de helft (54%) van de 8-12 jarigen is op 3 of 4 dagen of zelfs minder dan 3 dagen per week minimaal een uur lichamenlijk actief.

Tabel 3.5 Percentage stadskinderen dat de NNGB haalt.

	Jongens	Meisjes	Totaal
Inactief	36	54	45
Semi-inactief	41	31	35
Semi-actief	20	13	17
normactief	4	3	3

Bron: De Vries et al., 2005; zelfgerapporteerde data, n=521, 20 scholen, 49% allochtoon.

Het percentage 6-11 jarige stadskinderen dat de NNGB haalt is extreem laag: 4% van de jongens en 3% van de meisjes (Tabel 3.5). Minstens zo opvallend is het hoge percentage stadskinderen dat inactief is.

Tabel 3.6 Percentage kinderen dat aan sport doet

	% deelname aan sport ^a	% lid van een sportvereniging ^a	% 1-4 uur/wk ^b	% >5 uur/wk ^b
6-11 jaar	92	74		
0-11 jaar			69	16

^aBron: SCP, 2003; zelfgerapporteerde data, AVO, 1999.

^bBron: CBS, gegevens 2003.

Kinderen in de leeftijd van 6-11 jaar nemen bijna allemaal deel aan sport (92%) en 74% is lid van een sportvereniging (Tabel 3.6.). Het merendeel (69%) van de kinderen in de leeftijd van 0-11 jaar sport gemiddeld 1-4 uur per week. Zestien procent van de 0-11 jarigen geeft aan zelfs meer dan 5 uur per week te sporten.

Bij bovengenoemde tabellen moet de kanttekening geplaatst worden dat het hier om zelfgerapporteerde data gaat. Hierdoor kunnen de weergegeven percentages een onderdan wel overschatting zijn.

In onderstaande tabel wordt het percentage 6-11 jarige stadskinderen weergegeven dat voldoet aan de NNGB op basis van meetgegevens verkregen door middel van een versnellingsmeter⁵ (de ActiGraph AM-7164 versnellingsmeter, Fort Walton Beach, Florida, USA).

Foto 3.1 De ActiGraph versnellingsmeter.

Tabel 3.7 Percentage stadskinderen dat de NNGB haalt.

	Jongens	Meisjes	Totaal
inactief	41	92	74
semi-inactief	23	8	13
semi-actief	26	0	10
normactief	9	0	3

Bron: De Vries et al., 2005; objectieve data, versnellingsmeters, n=61, 5 scholen, 53% allochtoon.

Het percentage kinderen dat volgens deze objectieve gegevens voldoet aan de NNGB is voor de meisjes zelfs nog lager (0%) dan op basis van de zelfgerapporteerde data (3%). Het percentage jongens dat normactief is valt op basis van de versnellingsmeter gegevens iets hoger uit (9% versus 4%), maar is hoe dan ook extreem laag. Uit tabel 3.7

⁵ De ActiGraph is een klein apparaatje ter grootte van een luciferdoosje (5.1 x 3.8 x 1.5 cm, 45 g) dat alle versnellingen in het verticale vlak registreert (zie foto 3.1). De ActiGraph kan versnellingen meten ter grootte van 0.05 tot 2.00 G. Deze versnellingen worden uitgedrukt in 'counts' per minuut. Hoe hoger de intensiteit van de activiteit, hoe groter de versnellingen en hoe hoger het aantal counts per minuut.

valt verder op te maken dat bijna driekwart (74%) van de onderzochte kinderen uit de tien stadswijken minder dan 60 minuten beweegt op tenminste 5 dagen van de week. Jongens scoren significant beter dan meisjes ($t=4,27$; $df=23$; $p<0,001$).

3.3 Populaire beweegvormen en interesses van de doelgroep

Zoals eerder vermeld wordt er de laatste jaren minder bewogen en gesport, onder andere vanwege passieve vrijetijdsbesteding zoals televisie kijken en computeren (Wit, 1998).

Er blijken echter tal van redenen te zijn waarom de jeugd niet (meer) sport. Volgens een nationaal onderzoek, uitgevoerd in opdracht van de Raad voor het Jeugdbeleid uit 1995, zijn de belangrijkste redenen:

- De hoeveelheid vrije tijd is afgenomen, omdat men meer tijd kwijt is met school en bijbaantjes die veelal de prioriteit krijgen (SCP, 1995).
- Er komen steeds meer substituten voor sport als vrijetijdsbesteding zoals de televisie, de computer, Internet, winkelen, uitgaan en 'gewoon een beetje rondhangen' met vrienden (SCP, 1995).
- Het is te duur.
- Er zijn onvoldoende of niet bij de wensen van de jeugd aansluitende voorzieningen in de buurt.
- Docenten zijn niet gemotiveerd genoeg om jongeren door te verwijzen naar een sportvereniging (Crum, 1995).
- Het verplichtende karakter van een sportvereniging; er zijn te grote groepen en/ of de begeleiding schiet te kort en het klimaat op de sportvereniging is saai, ongezellig.

In twee recente TNO-onderzoeken is in een aantal focusgroep interviews ingegaan op het sport- en beweeggedrag van 6- 11 jarigen op school en in de vrije tijd (De Vries et al., 2005; Boer et al., 2005). Hieronder wordt een overkoepelende samenvatting gegeven van populaire beweegvormen en interesses onder 6-11 jarige stadskinderen.

Sport

De meeste kinderen zitten op een sport. De kinderen doen aan diverse soorten sporten, soms aan meerdere sporten tegelijk. De frequentie verschilt van één keer per week tot drie keer per week, of zelfs bijna dagelijks, over het algemeen met een duur van 1 uur. De jonge kinderen zitten veelal op zwemles. De oudere kinderen zitten op tennis, turnen, dansen, streetdance, voetbal, paardrijden, jazzballet, Wu-shi (mix van allerlei vechtsporten), crossfietsen, judo, handbal, zeilen, waterpolo, rugby, klimmen, taekwondo, hardlopen, hockey of atletiek. Enkele kinderen doen mee aan 'Sportzap', een project georganiseerd via (een venster)⁶school, waarbij twee of drie keer per jaar kennis wordt gemaakt met een bepaalde sport.

In de pauze op school

Als het droog weer is zijn de kinderen in de 15 minuten pauze buiten. Sommigen lopen wat rond, anderen kletsen alleen wat, maar de meeste kinderen doen spelletjes. Favoriete spelletjes zijn: voetballen, jongens pakken/ meisjes pakken, touwtje springen, tikkertje (eventueel geblinddoekt), hockey, klimmen in rekken, verstopperkje, boompje wisselen, etc. Bij regenachtig weer wordt op sommige scholen de pauze uitgesteld om

⁶ Een vensterschool is een bundeling van minstens één basisschool en verschillende andere instellingen in een wijk. Partners zijn bijvoorbeeld peuterspeelzalen, kinderopvang, sociaal-cultureel werk (buurthuizen), bibliotheken, volwasseneneducatie, sportverenigingen, de muziekschool, maatschappelijke dienstverlening enzovoort.

later buiten te kunnen spelen. Meestal blijven de kinderen bij regen echter binnen waar ze spelletjes spelen of computeren.

Na schooltijd

De kinderen spelen zowel binnen als buiten. Zomers en bij mooi weer neemt de voorkeur voor buiten spelen toe.

Als de kinderen *binnen* spelen gaan ze vooral computeren (msn-en, internetten, playstation, diddle, x-box, gameboy), televisie kijken, films kijken, kletsen, bordspelletjes spelen, kaarten of lezen. De kinderen zitten gemiddeld een half uur tot anderhalf uur per dag achter de computer of voor de televisie. Een paar kinderen gaven aan dat er buiten weinig te doen is en dat ze daarom binnenspelen, maar sommige kinderen vinden het ook niet leuk om buiten te spelen als er veel auto's geparkeerd staan. Weer andere kinderen zeiden dat computerspelletjes wel leuk zijn, maar dat die toch wel snel saai worden.

Citaat: *'ik ben verslaafd aan msn-en. Computeren is echt leuk'*

Als de kinderen *buiten* spelen wordt er gevoetbald, gevolleybald, pakkertje, tikkertje of oorlogje gespeeld. Andere genoemde voorbeelden zijn: stoepranden, zwemmen in de sloot, landje veroveren, jongens/ meisjes pakken, hardlopen, vliegeren, knikkeren, tennissen, steppen, badmintonnen, buskruit spelen, krijten op de stoep en op de handen staan.

Kinderen spelen in de speeltuin, op straat, op het schoolplein, op een oude bank, in de brandgang, in de tuin, op het pleintje voor het huis, op een voetbalveldje, in het park, in een doolhof, bij een plek met klimbomen, op het strand, dichtbij huis of op een grasveld. Vaak spelen de kinderen met vriendjes, vriendinnetjes, klasgenootjes of buurtkinderen. Plekken waar kinderen niet zo graag spelen zijn hangplekken van oudere jongeren, omdat deze jongeren volgens hen altijd ruzie willen maken. De wat oudere kinderen vinden dat er te veel plekken ingericht zijn voor kleine kinderen (kinderachtig). Daarom gaan ze veel binnenspelen of rondzwerven in de wijk.

Citaat: *'er is hier niets te doen'*

Wensen

Klimattributen en zwembaden zijn erg populair onder de kinderen. Daarnaast zijn pretparken, speeltuinen, hindernisbanen, tunnels, een skatebaan, trampoline, zandbak, boomhut, en (overdekte) faciliteiten, zoals een overdekt voetbalveld, een fiets- en hardlooppbaan en een kunstgrasvoetbalveld genoemd. Een schonere buurt hoorde ook tot de wensen.

Foto 3.2 Skatebaan/ halfpipe.

Citaat: *'ik wil graag een zwembad met een glijbaan, een bubbelbad, een buitenbad en een wildwaterbaan!'*

Verder willen de kinderen graag (meer) voetbalveldjes of voetbalgoals, grasveldjes, een zwembad, meer speelveldjes, een skatebaan, een kabelbaan, verlichting bij speelplekken, een hangplek voor oudere kinderen, veiligere oversteekplaatsen, rustige speelplaatsen (met minder auto's), een basketbalveld, trampoline, klimbomen of een draaimolen.

Foto 3.3 Verhard en afgeschermd basketbalveld.

4 Plan van eisen speeltoestel

In dit hoofdstuk wordt het plan van eisen voor het te ontwerpen speeltoestel gepresenteerd. Hiervoor is gebruik gemaakt van de informatie uit H1 t/m 3 en aanvullende documentatie op het gebied van speeltoestellen.

4.1 Doelgroep

Een speelplek moet interessant zijn voor de doelgroep. In onderstaand kader worden kenmerken m.b.t. het speelgedrag van kinderen uit verschillende leeftijdscategorieën weergegeven (Bron: www.nuso.nl/spelen/variatie/leeftijden.php):

- 0 - 6 jaar:
 - alleen spelen
 - bewegen: draven, klauteren, steppen, graven, schommelen, glijden, klimmen
 - fantasie/rollenspel
 - constructiespel: bouwen: zand, water
 - verhardingen voor steppen/fietsen, hoogteverschillen (uitdaging), beplanting
 - actieradius van 100 meter
- 6 - 12 jaar
 - samen spelen
 - bewegen: hollen, klimmen, springen, rolschaatsen, ballen
 - fantasie/rollenspel
 - constructiespel: bouwen: zand, water
 - regel en wedstrijdspel
 - avontuurlijk spel (bouwspeelplaats, rommellandje)
 - verschil in spel jongens en meisjes
 - actieradius van 300 - 400 meter
- 12 - 18 jaar
 - sport
 - muziek maken/luisteren, dansen, hobby's
 - gevoelig voor trends
 - ontmoeting, 'hangen'
 - actieradius van 800 - 1000 meter

Uit een onderzoek onder schoolkinderen in Engeland kwam naar voren dat kinderen een duidelijk onderscheid aanbrachten in wat ze als positieve en negatieve kwaliteiten van een buitenspeelsterrein zagen (Titman, 1994). Deze worden in Tabel 4.1 weergegeven.

Tabel 4.1 Positieve en negatieve kwaliteiten van buitenspeelsterreinen volgens kinderen.

Positief	Negatief
Kleuren (natuurlijke)	Kleuren (onnatuurlijke)
Bomen	Troep
Bossen	Vervuiling
Hoogteverschillen	Afval
Schaduwplekken	Beschadigde dingen
Bladeren	Asfalt
Grasvelden	Last van dieren (bijv. hondenpoep)
Dieren	Plaatsen waar je iets aan kan doen
Plaatsen waar je kunt klimmen, verstoppes, ontdekken, hutten bouwen	Geen plek om te zitten, schuilen of je te verstoppes
Plekken die je uitdagen	Plekken die saai zijn
Plekken die uit allerlei onderdelen bestaan	Plekken die te open zijn
Plekken waar beestjes zitten	

Het project Make me move! richt zich op kinderen die in grote steden wonen en naar de basisschool gaan (leeftijdscategorie 4 t/m 12 jaar). Deze kinderen zouden om hun gezondheid te bevorderen minimaal 60 minuten per dag tenminste matig intensief lichamelijk actief moeten zijn, waarbij de activiteiten twee maal per week gericht zijn op het verbeteren of handhaven van de lichamelijke fitheid (kracht, lenigheid en coördinatie).

4.2 Uitgangspunten

- Het speeltoestel moet meerdere gebruiksmogelijkheden hebben, bijvoorbeeld een keuzemenu waarbij een keuze kan worden gemaakt uit drie spelletjes.
- Het speeltoestel moet over een instelbare snelheid beschikken waardoor het tempo opgevoerd kan worden en hiermee het inspanningsniveau van de deelnemers.
- De duur van het spel moet minimaal 5-10 minuten bedragen. Hierna moet een 'reset' plaats vinden waarbij dezelfde deelnemers kunnen kiezen voor een hoger niveau (door bijvoorbeeld de snelheid op te voeren), een ander spel of er gewisseld kan worden van deelnemers.
- Wanneer de kinderen in totaal 4 x 15 minuten gebruik hebben gemaakt van het speeltoestel moeten zij op een ludieke manier bewust worden gemaakt van het feit dat zij de NNGB hebben gehaald (bijvoorbeeld stoplichtkleuren die van rood naar oranje overgaan in groen waarbij een geluidseffect optreedt).
- De speelplek moet vrij toegankelijk zijn voor alle kinderen in de leeftijdscategorie 4 t/m 12 jaar ongeacht het tijdstip.
- Het speeltoestel moet geschikt zijn voor zowel buiten- als binnengebruik.
- Het speeltoestel moet geplaatst kunnen worden in een openbare ruimte, op een schoolplein, in de centrale hal van een school of onderdeel uit kunnen maken van een groot indoor of outdoor speelparadijs.
- De speelplek moet goed bereikbaar zijn te voet en te fiets (goed netwerk van wandel- en fietspaden waarbij geen drukke/ onoverzichtelijke wegen of kruispunten hoeven worden overgestoken).
- Het speeltoestel moet zowel individueel als in groepsverband kunnen worden gebruikt.

- Het speeltoestel moet geen agressie opwekken.
- Het aantal kinderen (wat naar schatting) dat op hetzelfde tijdstip gebruik moet kunnen maken van de speelplek bedraagt 10 tot 15.
- Om de speelplek heen moet voldoende ruimte zijn om toe te kijken of te blijven zitten, zodat de kinderen om beurten gebruik kunnen maken van het speeltoestel.

4.2.1 *Activiteiten*

- Het speeltoestel dient van de deelnemers een lichamelijke inspanning te vereisen van tenminste 5 MET (een lichamelijke inspanning die voor jeugdigen vergelijkbaar is met fietsen of traplopen).
- Het speeltoestel moet een beroep doen op de kracht, lenigheid en coördinatie van de deelnemers, door bijvoorbeeld:
 - een spelelement in te bouwen vergelijkbaar met het spel twister waarbij een beroep wordt gedaan op de coördinatie en lenigheid
 - in het spel sprongen nodig te maken waardoor ook aan het krachtsaspect tegemoet wordt gekomen.
 - Ook kan gedacht worden aan danspassen of het afwisselen van bewegingsvormen zoals springen, hinkelen, rennen, hurken en weer uitstrekken
- De bewegingsactiviteiten moeten ondersteund worden door licht- en/ of geluidseffecten zodat er een interactie is tussen de deelnemers en de fysieke omgeving.
- In het spel dient een ‘verslavend’ en competitie element te zitten opdat kinderen geneigd zijn hun eigen score te verbeteren en twee groepen deelnemers tegelijkertijd het tegen elkaar kunnen opnemen.

4.2.2 *Specifieke eisen*

- afwerking:
 - Het speeltoestel moet bestand zijn tegen graffiti en andere externe invloeden zoals het weer en vandalisme.
- onderhoud:
 - De speelplek moet onderhoudsarm zijn.
 - Er moet een beheerplan zijn voor het speeltoestel waarin taakverdelingen, termijnen en procedures ten aanzien van inspectie, onderhoud, evaluatie en vernieuwing van (onderdelen van) het speeltoestel zijn vastgelegd.
- afmeting:
 - Het speeltoestel moet zowel in formele als informele speelruimtes te plaatsen zijn, wat correspondeert met een afmeting van circa drie bij vijf meter.
- beschutting:
 - Het speeltoestel ligt in de bebouwde kom.
 - Er is een schuilmogelijkheid in de buurt i.v.m. slechte weersomstandigheden.
- gebruikskwaliteit:
 - Het speeltoestel dient tenminste 5 jaar mee te gaan uitgaande van dagelijks gebruik en halfjaarlijks onderhoud.

- veiligheid:
 - Het speeltoestel moet in een autovrije zone worden geplaatst.
 - Het speeltoestel mag geen uitstekende delen/ scherpe randen hebben waar kinderen zich aan kunnen verwonden
 - De ondergrond van het speeltoestel moet de val van kinderen kunnen dempen/ niet voor (extra) letsel zorgen
 - Voldoende verlichting rondom de speelplek
 - Toezicht door stadswacht op de speelplek/ omheining
 - Er moet een logboek van het speeltoestel zijn. Een beheerder is wettelijk verplicht een logboek van speeltoestellen bij te houden. Wanneer men controle krijgt over de veiligheid van de speeltoestellen moet het logboek overlegd kunnen worden. Het logboek kan ook een belangrijke rol spelen bij vraagstukken over aansprakelijkheid bij ongevallen. De volgende gegevens moeten in het logboek staan (Handboek Veiligheid van speelgelegenheden, 1997):
 - Een beschrijving van het toestel
 - De technische gegevens
 - De leverancier of fabrikant
 - De eigenaar of beheerder
 - Naam van degene die het toestel geplaatst heeft
 - Keuringen die zijn uitgevoerd
 - Inspecties die zijn uitgevoerd
 - Het onderhoud dat is gepleegd
 - De reparaties die zijn uitgevoerd
 - De ongevallen die met het toestel hebben plaatsgevonden
- Hygiëne:
 - Het toestel moet door de gemeentelijke reinigingsdienst eenvoudig schoon kunnen worden gemaakt.
 - Er moeten voldoende prullenbakken rondom de speelplek zijn.
 - Honden uitlaat verbod.
 - Honden moeten verplicht aangelijnd zijn.
- Technische voorwaarden:
 - Op de locatie van het speeltoestel moet gebruik kunnen worden gemaakt van elektriciteit i.v.m. licht en geluidseffecten.

4.2.3 *Wensen ten aanzien van sfeer en uitstraling*

- Het speeltoestel moet bij voorkeur worden geplaatst op een plek waar kinderen elkaar al veel ontmoeten ('natuurlijke' ontmoetingsplek).
- Het speeltoestel moet een futuristische uitstraling hebben.
- Het speeltoestel moet 'laagdrempelig' zijn. Dat wil zeggen dat wanneer een kind er toevallig langs loopt/ fietst hij/ zij door het uiterlijk van het speeltoestel wordt uitgenodigd om deze uit te proberen.

4.3 Wet- en regelgeving

Bij het creëren van speelruimte in een stadswijk speelt verschillende wet- en regelgeving een rol. De belangrijkste worden hieronder genoemd. Voor uitgebreidere informatie wordt verwezen naar Bijlage A.

- *Speelruimtebeleid en bestemmingsplan*: een bestemmingsplan bestaat uit regels over het gebruik van grond en geldt voor een periode voor tien jaar. Het is een goed basisdocument voor de inbedding van voldoende speelruimte voor kinderen binnen de gemeente.
- *Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind*: volgens dit plan hebben kinderen recht om te spelen. Nederland heeft hiertoe een inspanningsverplichting.
- *Fonds Samen Buitenspelen*: organisaties kunnen, onder bepaalde voorwaarden, bij dit fonds terecht voor financiering van de inrichting en verbetering van vrij toegankelijke en veilige buitenspeelvoorzieningen.
- *Wet Stedelijke Vernieuwing*: deze wet bepaalt dat een gemeente een investeringsbudget kan krijgen voor de zorg van een ontwikkelingsprogramma dat stedelijke vernieuwing, zoals het voor iedereen geschikt maken van openbare ruimte, tot gevolg heeft.

5 Referenties

ASSEMA P van, MESTERS I, KOK G. Het focusgroep-interview: een stappenplan. *T Soc Gezondheidsz* 1992; 70: 431-7.

ALLEMAN TA, STORM I, PENRIS MJE. *Beweging en veiligheid in de wijk: handleiding bewegingsbevorderende en veilige wijken*. Bilthoven: RIVM, 2005.

AMERICAN COLLEGE OF SPORTS MEDICINE. Chapter 11. Exercise testing and prescription for children, the elderly, and pregnant women. In: *ACSM's guidelines for exercise testing and prescription*. Philadelphia: Lippicott Williams & Wilkins, 2000: 217-223.

ANDEL J van. *Woonomgeving en kinderen: een onderzoek naar de invloed van ruimtelijke kenmerken en veranderingen van de woonomgeving op kinderen van 6-12 jaar (1985)*. In: *Kind & samenleving. Inventarisatie van bestaand onderzoek omtrent het perspectief van kinderen op de publieke ruimte*. Meise: Kind & samenleving, 2004.

BIDDLE S, SALLIS JF, CAVILL N eds. *Young and active? Policy framework for young people and health-enhancing physical activity*. London: Health Education Authority, 1998.

BIDDLE SJ, GORELY T, STENSEL DJ. Health-enhancing physical activity and sedentary behaviour in children and adolescents. *J Sports Sci* 2004; 22 (8): 679-701.

BOER ND, BAKKER I, VRIES SI de. *Beweegvriendelijke wijken voor kinderen van 6 tot en met 11 jaar: een inventarisatie van fysieke wijkenmerken die een stadswijk beweegvriendelijk maken*. Leiden: TNO Kwaliteit van Leven, 2005.

BOGAARD J van den. Het belang van buitenspelen. *Speeltuyn* 1999; november: 16-17.

BOGAARD A van den, REITZEMA AM. Recht op een kindvriendelijke omgeving. *Vitale Stad* 2000; 3 (9): 24-25.

CRUM B. In: *Raad voor het Jeugdbeleid. Jeugd in beweging: sport is plezier waar je gezond van wordt*. Utrecht: uitgeverij SWP, 1995.

DIJKMAN M. *Wat beweegt kinderen om te bewegen?* Maastricht: Universiteit Maastricht, faculteit der gezondheidswetenschappen, 2003.

FLASH. <http://www.flash123.nl/werk/doc/8>, 2004.

FREDERIKS AM, BUUREN S van, HIRASING RM, VERLOOVE-VAN HORICK SP, WIT JM. Signaleren van overgewicht en obesitas bij kinderen van Nederlandse, Turkse en Marokkaanse afkomst in Nederland aan de hand van internationale criteria. Abstract 23^e congres Kindergeneeskunde, Nederlandse Vereniging voor Kindergeneeskunde, 2001.

GEZONDHEIDSRAAD. *Overgewicht en obesitas*. Den Haag: Gezondheidsraad, 2003.

GEZONDHEIDSRAAD, Raad voor ruimtelijk Milieu- en natuuronderzoek. Natuur en gezondheid: invloed van natuur op sociaal, psychisch en lichamelijk welbevinden. Den Haag: Raad voor ruimtelijk milieu- en natuuronderzoek, 2004.

GILS J van. Kinderen filosoferen over de stad: een belevingsonderzoek op basis van filosofische gesprekken van Brusselse kinderen van 10 à 12 jaar. 2000. In: Kind & samenleving. Inventarisatie van bestaand onderzoek omtrent het perspectief van kinderen op de publieke ruimte. Meise: Kind & samenleving, 2004.

GORDON-LARSEN P, MCMURRAY RG, POPKIN BM. Determinants of adolescent physical activity and inactivity patterns. *Pediatrics*, 2000; 105 (6): e83.

HENDRIKS M. Liever gevaarlijk spelen dan je veilig vervelen. *Volkskrant magazine* 2003; 24 mei:38-40.

HIRASING RA, FREDRIKS AM, BUUREN S van, VERLOOVE-VAN HORICK SP, WIT JM. Toegenomen prevalentie van overgewicht en obesitas bij Nederlandse kinderen en signalering daarvan aan de hand van internationale normen en nieuwe referentiediagrammen. *Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde*, 2001; 145 (27): 1303-1308.

HOEKSTRA E, LIEMPD I van, VOS F de. *Vrijbuiten: buitenspeelruimte voor 4- tot 12-jarigen*. Elsevier bedrijfsinformatie BV, 2000.

HURK K van den, HIRASING RA. *Prevalentie van overgewicht en obesitas bij jeugdigen 4-19*. Leiden: TNO Kwaliteit van Leven, 2005.

JANSSEN N. Dik, dikker, dikst. Nieuwe impulsen noodzakelijk voor de preventie van overgewicht bij kinderen. *Tijdschr Gezondheidsvoorlichting* 2002; (5): 12-14.

KARSTEN L, KUIPER E, REUBSAET H. *Van de straat? De relatie jeugd en openbare ruimte verkend*. Assen: Van Gorcum, 2001.

KEMPER HGC, OOIJENDIJK WTM, STIGGELBOUT M. Consensus over de Nederlandse Norm Gezond Bewegen. *TSG* 2000; 78: 180-3.

KIND & SAMENLEVING. *Inventarisatie van bestaand onderzoek omtrent het perspectief van kinderen op de publieke ruimte*. Meise: Kind & samenleving, 2004.

LEYDEN KM. Social capital and the built environment: the importance of walkable neighborhoods. *Am J Public Health*, 2003; 93 (9): 1546-1551.

MINISTERIE VAN VWS. *Bewegen en gezondheid; naar een actief kabinetsbeleid ter vergroting van de gezondheid door en bij sport en beweging*. Den Haag: Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2001.

MINISTERIE VAN VWS. *Langer gezond leven ook een kwestie van gezond gedrag*. Den Haag: Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2003.

MINISTERIE VAN VROM. *Vijfde Nota over de Ruimtelijke Ordening*. Den Haag: Ministerie van VROM, Rijksplanologische Dienst, 2002.

MOORE LL, GAO D, BRADLEE ML, et al. Does early physical activity predict body fat change throughout childhood? *Prev Med* 2003; 37 (1): 10-17.

MULDER YM, STIGGELBOUT M, WINTER THC DE, HIRASING RA. De gezondheidswaarde van lichamelijke activiteit: jeugd. *Fysiopraxis* 1999; 7: 12-15.

NUSO. Het effect van buitenspelen. Utrecht: NUSO, 1998.

OBG INGENIEURSBUREAU. Normen informele en normen formele speelruimte. <http://www.obb-ingenieurs.nl>, 2005.

PATE RR. Physical activity in Children and Adolescents. In: Leon AS, ed. *Physical Activity and Cardiovascular Health, A National Consensus*. Champaign: Human Kinetics, 1997.210-7.

POEL H van der. Bewegingsruimte, Verkenning van de relatie sport en ruimte. In: Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. *Sport, Bewegen en Gezondheid; naar een actief kabinetsbeleid ter vergroting van de gezondheid door en bij sport en beweging*. Den Haag: Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2001.

REILLY JJ, JACKSON DM, MONTGOMERY C et al. Total energy expenditure and physical activity in young Scottish children: mixed longitudinal study. *Lancet* 2004; 363: 211-212.

RUIMTE VOOR DE JEUGD. Netwerkdokument Ruimte voor de Jeugd 2005. Meppel: Ruimte voor de Jeugd, 2005.

SALLIS JF. Physical activity guidelines for adolescents. *Ped Exerc Sci* 1994 6 (4): 101-114.

SALLIS JF, CONWAY TL, PROCHASKA JJ, MCKENZIE TL, MARSHALL SJ, BROWN M. The association of school environments with youth physical activity. *Am J Public Health* 2001; 91 (4): 618-620.

SOCIAAL CULTUREEL PLANBUREAU. In: Raad voor het Jeugdbeleid. *Jeugd in beweging: sport is plezier waar je gezond van wordt*. Utrecht: uitgeverij SWP, 1995.

SCP. Rapportage Sport 2003. Den Haag: SCP, 2003.

SPEK M van der, NOYON R. Uitgeknikkerd, opgehoepeld: een onderzoek naar de bewegingsvrijheid van kinderen op straat. Amsterdam: Regioplan, 1993.

STEDELIJKE BEHEER AMSTERDAM. Kindertijd: de vrijetijdsbesteding van Amsterdammertjes in kaart gebracht. Amsterdam: Stedelijk beheer/ ISR, 1996.

STIGGELBOUT M, WESTHOFF MH, MULDER YM, OOIJENDIJK WTM, HILDEBRANDT VH, BAKEN W. De Gezondheidswaarde van lichamelijke activiteit: een literatuurstudie. Leiden: TNO Preventie en Gezondheid, 1998.

TIMPERIO A, CRAWFORD D, TELFORD A, SALMON J. Perceptions about the local neighborhood and walking and cycling among children. *Prev Med* 2004; 38: 39-47.

TITMAN, 1994. In: Hoekstra E, Liempd van I, Vos de F. *Vrijbuiten: buitenspeelruimte voor kinderen voor 4 tot 12 jarigen*, 2000. Elsevier, 1994.47

TUDOR-LOCKE C, AINSWORTH BE, ADAIR LS, POPKIN BM. Objective physical activity in Filipino youth stratified by commuting mode to school. *Med Sci Sports Exerc* 2003; (35 (3): 465-471.

VOEDINGSCENTRUM. Campagne 'Maak je niet dik'. www.voedingscentrum.nl, 2002.

VORMEN. Kinderarbeid: Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK). <http://www.vormen.org/kinderarbeid/IVRK.html>, 2004.

VRIES SI de, BAKKER I, OVERBEEK K van, BOER ND, HOPMAN-ROCK M. Kinderen in prioriteitswijken: lichamelijke (in)activiteit en overgewicht. Leiden: TNO Kwaliteit van Leven, 2005.

WENDEL-VOS GCW, SCHUIT AJ, JC SEIDEL. De gevolgen van beleidsmaatregelen uit de nota Wonen op bewegingsarmoede in Nederland. Bilthoven: RIVM, 2002. rapport 269960001/2002.

WILDE JA de, MIDDELKOOP BJC, BUUREN S van, VERKERK PH. Overgewicht bij Haagse schoolkinderen. *Epidemiologisch Bulletin*, 2003; 38 (4): 12-23.

WIT JM. In: *Jeugd in Beweging. Handboek jeugd. Gezond in Beweging*. Arnhem: Stichting Jeugd in Beweging/ NOC*NSF, 2001: B1.2: 10-17.

ZEIJL E, BEEKER M, BREEDVELD K, BROEK A van den, HAAN J de, HERWEIJER L, HUYSMANS F, WITTEBROOD K. *Rapportage Jeugd 2002*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau, 2003.

ZEIJL E, CRONE M, WIEFFERINK K, KEUZENKAMP S, REIJNEVELD M. *Kinderen in Nederland*. SCP-publicatie 2005/4. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau, 2005.

A Wet- en regelgeving over de (her)inrichting van stadswijken en speelruimtes

Kinderen moeten voldoende bewegingsvrijheid hebben. Daarvoor geldt de som: bewegingsvrijheid= ruimte + veiligheid (+ variatie). Goede speelmogelijkheden kosten ruimte oftewel vierkante meters. De inrichting van de openbare buitenruimte is een gemeentelijke verantwoordelijkheid waar lokale bestuurders iets aan kunnen veranderen (Bogaard, 1999). Een wijk moet over voldoende speelmogelijkheden voor het kind beschikken. Sommige wijken moeten om deze reden heringericht worden.

In deze bijlage worden de belangrijkste wet- en regelgeving aangehaald die van belang zijn bij het (her)inrichten van een stadswijk of waarmee rekening gehouden moet worden bij de (her)inrichting van een stadswijk ten aanzien van de 'speelruimte' van kinderen.

Gemeente en speelruimtebeleid

Een gemeente kan in haar speelruimtebeleid bepalen hoe en waar er buiten kan worden gespeeld (NUSO, 2004). Een gemeente is hiertoe niet verplicht. Een bestemmingsplan van een gemeente is echter een goed basisdocument voor de organisatie en realisatie van speelruimtebeleid.

Wet op de Ruimtelijke Ordening

Met de Wet op de Ruimtelijke Ordening krijg je te maken als je iets wilt bouwen of verbouwen. Het richt zich op de bevordering van duurzame ruimtelijke kwaliteit. De Wet wil de positie van het bestemmingsplan versterken. Een bestemmingsplan maakt dus deel uit van de Wet op de Ruimtelijke Ordening. De gemeenteraad stelt voor het gehele grondgebied van de gemeente een of meer bestemmingsplannen vast, waarbij regels worden opgesteld met het oog op die bestemming. Deze regels betreffen in elk geval regels omtrent het gebruik van de grond en van de zich daarop bevindende bouwwerken. De bestemming van gronden wordt vastgesteld voor een periode van tien jaar en wordt daarna telkens opnieuw vastgesteld.

Bij een bestemmingsplan kunnen voorlopige bestemmingen worden aangewezen en met het oog hierop voorlopige regels worden vastgelegd. Een voorlopige bestemming geldt voor een daarbij te stellen termijn van ten hoogste vijf jaar. Bij een bestemmingsplan kunnen tevens, voorzover het gronden betreft waarvan het gebruik afwijkt van het plan, een of meer onderdelen worden aangewezen ten aanzien waarvan de verwezenlijking in de naaste toekomst nodig wordt geacht (Ministerie van VROM, 2002), zoals speelruimte die nodig is voor kinderen om te kunnen bewegen.

Beleid en Speelruimte

NUSO (2005) onderscheidt drie beleidsvormen met betrekking tot buitenspelen. Afhankelijk van de lokale omstandigheden kiest een gemeente die beleidsvorm die het beste bij haar past.

Lokale omstandigheden zijn:

- Inwonertal van de gemeente;
- Geografische structuur van de gemeente;
- Demografische omstandigheden;
- Omvang van de investering in speelruimte;
- Geschiedenis.

De drie beleidsvormen zijn:

1. *Speelvoorzieningenbeleid*: Hierbij richt de gemeente zich uitsluitend op het plannen en inrichten van speelvoorzieningen, zowel speeltuinen als openbare speelvoorzieningen. Veel beslissingen worden ad hoc genomen. Veelal geeft één afdeling invulling aan het ad hoc beleid. Er is geen structurele financiering van aanleg, onderhoud en herinrichting van de speelruimte.
2. *Speelruimtebeleid*: Dit beleid heeft betrekking op het plannen en inrichten van alle speelruimte in een gemeente. Hierbij gaat het ook om de bespeelbaarheid van de woonomgeving. De ontwikkeling van het beleid is in handen van één sector. De financiering van het beleid is structureel en bewonersparticipatie is geregeld.
3. *Integraal speelruimtebeleid*: Hierbij gaat het niet alleen om het plannen en inrichten van alle soorten speelruimte in een gemeente. De inhoud van het speelruimtebeleid wordt bovendien afgestemd op de inhoud van het beleid op aanpalende beleidsterreinen. Bij integraal speelruimtebeleid zijn meerdere sectoren organisatorisch betrokken.

Een speelplek moet in ieder geval voldoen aan een aantal basisvoorwaarden, zoals:

- Veiligheid,
- Bereikbaarheid,
- Betrokkenheid van de bewoners,
- Herbergzaamheid,
- Herkenbaarheid.
- Samenhang,
- Variatie in spelvormen.

Rechten van het Kind

Alle kinderen hebben hetzelfde recht om op te groeien in een omgeving waar ze veilig buiten kunnen spelen (NUSO, 2004). Een landelijke norm buitenspeelruimte is de enige manier om het belang van kinderen bij en het recht van kinderen op voldoende buitenspeelruimte te kunnen garanderen.

Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK)

Volgens het IVRK dat in 1989 door de Algemene Vergadering van de VN werd aangenomen, hebben alle kinderen het recht om te spelen en moeten staten dat recht zoveel mogelijk bevorderen. Nederland heeft dat Verdrag bekrachtigd en heeft dus een inspanningsverplichting.

Belangrijke artikelen uit het IVRK met betrekking tot recht op buitenspelen, vrijheid en veiligheid, zijn:

- Artikel 1: Elk persoon jonger dan 18 jaar wordt door het verdrag omschreven als kind, tenzij de wetgeving de meerderjarigheid op vroegere leeftijd toekent.
- Artikel 15: Elk kind heeft het recht om met andere kinderen samen te komen en verenigingen te vormen.
- Artikel 24: Elk kind heeft het recht op de hoogste graad van gezondheid en medische verzorging
- Artikel 26: Elk kind heeft het recht op het genot van sociale zekerheid.
- Artikel 27: Elk kind heeft het recht op een levensstandaard die toereikend is voor zijn of haar lichamelijke, geestelijke, intellectuele, zedelijke en sociale ontwikkeling.
- Artikel 31: Elk kind heeft het recht op rust en vrije tijd, op deelname aan spel en het culturele en artistieke leven (Vormen, 2004).

Landelijke norm buitenspeelruimte

In veel gemeenten is buitenspeelruimte voor kinderen en jongeren een sluitpost bij de verdeling van de openbare ruimte. ANWB, NUSO, Jantje Beton en Ruimte voor de Jeugd willen daarom dat de landelijke overheid algemene richtlijnen vaststelt voor de kwantiteit en kwaliteit van buitenspeelruimte. Daarmee kunnen lokale overheden worden gestimuleerd om speelruimtebeleid tot een structureel en integraal onderdeel te maken van de ruimtelijke planning en inrichting. De vier organisaties wijzen erop dat de landelijke overheid eindverantwoordelijke is voor het welzijn van de Nederlandse jeugd. Deze verantwoordelijkheid is vastgesteld in het al eerder genoemde IVRK. Er is nog geen landelijke garantie voor een norm buitenspeelruimte, maar de hierboven genoemde partijen willen dit wel graag (Ruimte voor de Jeugd, 2005). OBB Ingenieursbureau heeft wel normen ontwikkeld voor de informele en formele speelruimte voor kinderen (p 18,19). Daarnaast maakt Stichting Speelruimte ontwerpen voor de openbare ruimte, speeltuinen en jongerenontmoetingsplaatsen.

Enige tijd geleden is er een Wetsvoorstel Buitenruimte ontwikkeld door de SP. De in het Wetsvoorstel Buitenspeelruimte voorgestelde norm is ontwikkeld door NUSO en Jantje Beton. De norm komt neer op 300 m² buitenspeelruimte per hectare. Dit is 3% van de totale oppervlakte van een woongebied. Gemeenten werden in dit Wetsvoorstel verantwoordelijk gesteld voor de inrichting van buitenspeelruimte. Deze inrichting zou onder andere afhankelijk zijn van bevolkingssamenstelling, bevolkingsdichtheid, behoefte aan speelruimte en aanwezigheid van weinig of veel kinderen uit een bepaalde leeftijdscategorie. Dit Wetsvoorstel is weer ingetrokken, omdat verschillende partijen (Ruimte voor de Jeugd, OBB Ingenieursbureau) het niet eens waren met de norm van 3% voor buitenspeelruimte. Het zou te onduidelijk zijn geweest waar deze norm van 3% nou precies voor zou moeten gelden. De verantwoordelijkheid van de gemeenten (zorgdragen voor zoveel mogelijk buitenspeelruimte, bijvoorbeeld intensiever benutten van schoolpleinen en sportvelden) binnen dit Wetsvoorstel was volgens de partijen daarentegen wel een goed beleidskader.

Financieringsmogelijkheden

Fonds Samen Buitenspelen

Organisaties die ingeschreven staan bij de Kamer van Koophandel kunnen bij Fonds Samen Buitenspelen terecht voor de financiering van de inrichting en verbetering van vrij toegankelijke en veilige buitenspeelvoorzieningen. Uitgangspunt hierbij is dat er samengespeeld kan worden door kinderen met en zonder een handicap. Fonds Samen Buitenspelen staat open voor aanvragen van (plaatselijke) organisaties die buurtspeelvoorzieningen beheren (buurt- of wijkorganisaties en speeltuinverenigingen), voornamelijk in buurten waar verder geen of weinig speelmogelijkheden zijn.

Voorwaarden voor aanvraag van een financiering, zijn:

- De aanvragende organisatie is een rechtspersoon zonder winstoogmerk en staat ingeschreven bij de Kamer van Koophandel,
- De speelvoorziening moet altijd vrij toegankelijk en bespeelbaar zijn voor kinderen met en zonder handicap,
- De speelvoorziening bevindt zich in een directe omgeving,
- De speelvoorziening moet minimaal vijf jaar in gebruik blijven,
- De te realiseren voorzieningen en/ of speeltoestellen dienen te voldoen aan de veiligheidswetgeving (besluit veiligheid van attractie- en speeltoestellen; speeltoestellen moeten veilig zijn),
- De jeugd moet daadwerkelijk betrokken worden in de renovatieplannen,
- De vereniging/ stichting moet zelf een bijdrage leveren aan het project,
- De Algemene Inkoopvoorwaarden van NUSO dient te worden toegepast,
- Tijdens en na de uitvoering van het project kan er geen aanvraag gedaan worden,
- Bij grootschalige renovaties dient het Wenkenblad (richtlijnen voor integraal toegankelijke speelvoorzieningen) toegepast te worden.

Voor basisscholen, peuterspeelzalen en skatevoorzieningen gelden nog andere aanvullende voorwaarden.

Fonds Samen Buitenspelen ondersteunt een speelvoorziening slechts eenmaal. De steun van Fonds Samen Buitenspelen is een bijdrage in het financieringstekort. De hoogte van de bijdrage van Fonds Samen Buitenspelen is afhankelijk van de overige financieringsmogelijkheden (overheidssteun, acties, eigen inbreng) en van de zelfwerkzaamheid van de aanvragende organisatie.

Wet Stedelijke Vernieuwing

Stedelijke vernieuwing is het op stedelijke gebied gerichte inspanning leveren die strekken tot verbeteringen van de leefbaarheid en veiligheid, bevordering van duurzame ontwikkelingen en verbeteringen van de woon- en milieukwaliteit, versterking van het economische draagvlak, bevordering van de sociale samenhang, verbetering van de bereikbaarheid, verhoging van de kwaliteit van openbare ruimte of aan de andere kant tot structurele kwaliteitsverhoging van dat stedelijke gebied. De gemeenteraad draagt zorg voor stedelijke vernieuwing. Hiertoe wordt een ontwikkelingsprogramma vastgesteld die maatregelen bevat in het belang van stedelijke vernieuwing. Het doel van de stedelijke vernieuwing richt zich op een betere kwaliteit van de steden. Een stad moet levendig zijn voor iedereen. De openbare ruimte moet voor iedereen beschikbaar worden gemaakt, voor ouderen, volwassenen, jongeren en kinderen.

Een onderdeel van de Wet Stedelijke Vernieuwing is het investeringsbudget stedelijke vernieuwing. Dit budget houdt in dat gemeenten een vijfjaarlijkse financiële bijdrage kunnen aanvragen uitsluitend bedoeld voor stedelijke vernieuwingen.

ISV- Investeringsbudget stedelijke vernieuwing

Een investeringsbudget is een subsidie aan een gemeente ter tegemoetkoming in de kosten van de uitvoering van een ontwikkelingsprogramma of van een activiteit in het kader van stedelijke vernieuwing. De Minister kan aan gemeenten een investeringsbudget verstrekken ten behoeve van de uitvoering van het gemeentelijke beleid inzake stedelijke vernieuwing. Een investeringsbudget wordt verleend aan een gemeente die beschikt over een door de gemeenteraad vastgesteld ontwikkelingsprogramma. Als een verbetering van de openbare ruimte een verbetering van de kwaliteit van de wijk tot gevolg heeft, kan er beroep worden gedaan op de ISV. Het plan moet zich dan wel lenen voor sociale en fysieke doeleinden.

De belangrijkste opgave van het ISV is de revitalisering van steden door middel van fysieke ingrepen in de woon- en leefomgeving. Deze ingrepen moeten de verbeteringen op andere terreinen van het Grotestedenbeleid (sociaal, economisch, veiligheid) ondersteunen. Het Grotestedenbeleid richt zich op de verbetering en herstructurering van grote steden en oude stadswijken. Binnen het kader van het Grotestedenbeleid zijn volgens Karsten en anderen (2001) financieringsmogelijkheden aanwezig om oude stadswijken voor kinderen en jongeren aantrekkelijker te maken.

IPSV- Innovatie Programma Stedelijke Vernieuwing

Om versnelling in de stedelijke vernieuwing te bevorderen en een kwaliteitssprong te maken is het Innovatie Programma Stedelijke Vernieuwing ingesteld. Jaarlijks wordt subsidie verleend aan creatieve en vernieuwende ideeën en projecten op het gebied van de stedelijke vernieuwing (Ministerie van VROM, 2002).